

Tomaszewski, Jerzy

„Annus Albaruthenicus 2000. Hod Biełaruski 2000”, Krynki 2000; „Annus Alberthenicus 2001. Hod Biełaruski 2001”; „Annus Albaruthenicus 2002. Hod Biełaruski 2002”, Krynki 2002: [recenzja]

Przegląd Historyczny 93/3, 369-370

2002

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Z A P I S K I

„Annus Albaruthenicus 2000. Hod Biełaruski 2000”, Stowarzyszenie „Villa Sokrates”, Krynki 2000, s. 170; „Annus Albaruthenicus 2001. Hod Biełaruski 2001”, Stowarzyszenie „Villa Sokrates”, Krynki 2001, s. 245; „Annus Albaruthenicus 2002. Hod Biełaruski 2002”, Stowarzyszenie „Villa Sokrates”, Krynki 2002, s. 249.

Ukazanie się trzeciego tomu rocznika wydawanego pod redakcją Sokrata Janowicza jest okazją, by zwrócić uwagę czytelników „Przeglądu Historycznego” na to oryginalne i wartościowe czasopismo. W pierwszym tomie redaktor pisał we wstępie (po białorusku i angielsku), że „jest to periodyk poświęcony prezentacji białoruskiej literatury, ale w odmienny od zwykłego sposób. Nie tyle dla Białorusinów, ile dla tych, którzy się nimi interesują. Dlatego nie po białorusku, lecz w językach Europy”. Łatwo więc było historykowi przeoczyć nowe wydawnictwo, tym bardziej że tom pierwszy spełniał ściśle program co do tematyki, choć nie tak dokładnie co do języka, gdyż znalazły się w nim także przekłady literatury światowej na język białoruski. Jeden tylko artykuł dotyczył problematyki historycznej: Norbert Rando, „Die weissruthenische Literatur”. Autor zarysował w nim początki piśmiennictwa białoruskiego w XV–XVI w. (m.in. kroniki litewskie, edycje F. Skaryny), późniejszy rozwój, następnie wypieranie języka białoruskiego przez polski w XVII–XVIII w., a wreszcie pojawienie się współczesnego piśmiennictwa w drugiej połowie XIX w. i jego dramatyczne losy w XX stuleciu (data śmierci niektórych pisarzy w 1937 r. nie wymaga komentarza). Cennym załącznikiem do artykułu jest bibliografia publikacji dotyczących historii literatury białoruskiej.

Dwa następne tomy zawierają znacznie więcej publikacji związanych z historią, przy czym Janowicz we wstępie do tomu II omawia cele Stowarzyszenia „Villa Sokrates” i stwierdza: „Celem »Annus Albaruthenicus« jest stworzenie platformy dla tych, którzy się interesują białoruską narodowością”. O niepokojach współczesnego intelektualisty białoruskiego dowiemy się z eseju znanego historyka mińskiego Adama Maldzisa, „The Building on an Unstable Historical Ground”, w którym wskazuje znaczenie poznania narodowej przeszłości dla odrodzenia Białorusi. Szwedzki dziennikarz Kjell Albin Abramson zamieścił krótki szkic „Białoruś i Szwecja: historyczne więzy zaplecione w supel”, uzupełniony białoruskim tekstem jego rozmowy z Mikołajem Pruskim. Godnym uwagi dokumentem są fragmenty monografii „Weißruthenien. Volk und Land”, którą wydał w 1943 r. Eugen von Engelhardt, niemiecki uczonek urodzony na Białorusi i studiujący jej historię i kulturę. Podstawowe o nim informacje podali Janka Żamojcin i Norbert Rando (w języku niemieckim). Literatura dotyczy, lecz zarazem ma znaczenie dla historyka, który interesuje się położeniem pisarzy w Białoruskiej SSR, artykuł znanego badacza literatury białoruskiej Arnolda Milina, „Aesopic Language in Belarussian Literature of the 1920s: The Poetry of Duboŭka and Pušča”.

Każdy czytelnik polski, który weźmie do ręki tom drugi, zwrócić też powinien uwagę na przekład dwóch pieśni poematu Jakuba Kolaśa „Nowa ziemia” („Nowaja zjamla”), dokonany przez Czesława Senichę. Tłumacz poprzedził go wstępem „»The New Land« in Polish”.

W trzecim tomie uwagę zwraca przede wszystkim Ryszard Radzik artykułem „Between Russia and Poland: National and Cultural Evolution of the Belarussian Society in Last Two Centuries”. Zajmuje się w nim współczesnymi zagadnieniami języka, struktury społecznej, religii oraz kultury na tle historycznych wpływów sąsiadów — Rosji i Polski. Dwa studia dotyczą tego, jak Białorusini postrzegają inne narody. Są to: Andrej Kotlarczyk, „The Image of Swedes in the Belarussian Literature (16th–19th Centuries)” oraz Ales Chobata, „The Russian Stereotype in the Eye of a Belorussian (in Life and Literature)”. Niewielki, lecz interesujący przyczynek dotyczący regionu Bielska Podlaskiego zamieściła Larisa Shchavinskaja, „La culture littéraire des Biélorusses de la terre de Belsk XVIII centenaire”. Podstawą dla niego są sprawozdania z wizytacji dwudziestu siedmiu kościołów dekanatu bielskiego w latach 1727–1728, zawierające informacje o ksiązkach w nich przechowywanych.

Szatę graficzną pierwszego tomu opracował znakomity malarz białoruski Leon T a r a s e w i c z, toteż ma on charakter druku bibliofilskiego. Dwa kolejne tomy są wydane znacznie skromniej, aczkolwiek starannie i estetycznie. Redaktor nie zapomniał podać informacji o autorach artykułów i przekładów literackich.

Rocznik ukazuje się przy pomocy finansowej osób prywatnych oraz instytucji: tom I i III Mirosława Cieluszeckiego, tom I — Valika Sielviasiuka i Zenona Janowicza, tom II i III — Fundacji im. Stefana Batorego, tom II — Komisji Charytatywnej „Gazety Wyborczej”, tom III — Polskiego Komitetu ds. UNESCO i Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska — Białoruś.

J. T.

„Biuletyn Historii Pogranicza” nr 1, 2000, s. 123, 1 nlb.; nr 2, 2001, s. 167, 1 nlb. Białystok, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Białymstoku.

Ukazały się pierwsze dwa zeszyty nowego periodyku historycznego wydawanego w Białymstoku. Jest to już drugie (po „Białoruskich Zeszytach Historycznych”) czasopismo tego szybko rozwijającego się ośrodka naukowego, który ma ambicje kształtowania więzi między uczonymi Polski, Litwy i Białorusi, „a może nie tylko”, jak z nadzieją napisała redakcja w słowie wstępnym do czytelników, zamieszczonym w numerze pierwszym. Redaktorem pisma jest Jan Jerzy M i l e w s k i, zastępcami są: Aleksander K r a w c e w i c z (Grodno) i Rimantas M i k n y s (Wilno), w skład zespołu wchodzi także Marek K i e t l i Ń s k i, ks. Tadeusz K r a h e l, Cezary K u k l o oraz Marzena L i e d k e; w drugim numerze przybyli Jan S n o p k o i Wojciech Ś l e s z y Ń s k i. Współpracę przyrzekli: Dymitr K a r e w (Grodno), Algis K a s p e r a v i č i u s (Wilno), Wasilij K u s z n i e r (Mińsk), Paweł Ł o j k o (Mińsk), Aleksander N i e c z u c h r y n (Grodno) oraz Władimir N i k i t e n k o w (Brześć).

Międzynarodowemu składowi redakcji odpowiada problematyka obu zeszytów oraz ich postać językowa. Dominuje język polski, lecz niektóre artykuły i recenzje są w językach białoruskim i rosyjskim, streszczenia w językach litewskim lub białoruskim i angielskim. Artykuły dotyczą zagadnień białoruskich, litewskich, polskich i żydowskich.

Redakcja zapowiada dyskusje, których przedsmak znajdujemy już obecnie. W pierwszym numerze zamieszczono artykuł Jurija K i t u r k i o poglądach Romana Dmowskiego na sprawy białoruskie, z którym polemizuje Jerzy T u r o n e k, Rimantas Miknys zastanawia się nad świadomością Polaków litewskich i nawiązuje do poglądów Juliusza B a r d a c h a. Polemiczne elementy znajdują się także w recenzjach i sprawozdaniach z konferencji. Istotne zagadnienia podejmują także autorzy innych artykułów. Algis Kasperavičius krytycznie analizuje świadomość Litwinów i koncepcje litewskich polityków przed 1939 r., dotyczące przynależności Wilna i Wileńszczyzny. Wojciech Śleszyński omawia działalność radzieckich szkół wyższych w Białymstoku i Grodnie w latach 1939–1941. W dziale „Referaty” zamieszczono autoreferaty rozpraw doktorskich obronionych w Białymstoku (Małgorzata M o r o z, „Krynica i jej środowisko. Białoruska Chrześcijańska Demokracja w Polsce, 1918–1938; Alfons B o b o w i k, „Szkolnictwo na ziemiach północno-wschodnich RP w latach 1918–1939”) i w Mińsku (Jewgienij R o z e n b l a t, „Hitlerowska polityka ludobójstwa wobec ludności żydowskiej w zachodnich regionach Białorusi 1941–1944”). Skromny na razie dział „Materiały źródłowe” reprezentują petycje z 1918 r. do Rady Regencyjnej o przyłączenie do Polski mieszkańców trzech wsi regionu wileńskiego (podał do druku Jan Snopko) oraz raport Urzędu Wojewódzkiego w Nowogródku dotyczący posła Genadiusza Szymanowskiego (podał do druku Jan J. Milewski).

Drugi numer otwierają wypowiedzi poświęcone pamięci Jerzego Giedroycia, bez wątpienia duchowego patrona czasopisma. Dział artykułów zawiera trzy pozycje: Virgilijus P u g a č i a u s k a s, „Magistrat wileński w pierwszych latach pod zaborem rosyjskim (1794–1808)”; Władimir Ł a d y s i e w, „Traktat ryski 1921 r. a polityka eksportu rewolucji władz Rosji Sowieckiej”; Krzysztof B u c h o w s k i, „Stanisław Narutowicz — szkic do portretu idealisty”. Autoreferaty informują o problematyce rozpraw doktorskich obronionych w Wilnie (Raimonda R a g a u s k i e n é, „Mikołaj Radziwiłł »Rudy« (ok. 1515–1584) magnat Wielkiego Księstwa Litew-